

BAZI DOĞU, GÜNEY VE BATI SLAV DİLLERİNDE İSİM TÜRETEN ORTAK EKLER

*Leylâ Hafizoğlu**

Slav dillerinin birbirine yakınlığı gerçekten şaşırtıcıdır. Bu yakınlığın farkında olan sadece etimolojik analizle bunu ortaya koyan dil uzmanları değil; herhangi bir Slav dilini konuşanı da, başka bir Slav dilini kolayca anlayabildiğinden bu yakınlığın farkındadır.

Özellikle kelime türetme alanında bütün Slav dilleri arasında oldukça önemli tipolojik benzerlikler söz konusudur. Slav dillerinin benzerliği, ilk Slav dilinden pek de uzak olmayan bir zamanda, IV-VI yüzyılda ayrılmalarıyla izah edilebilir. Tipolojik özellikleri bakımından Slav dilleri bükümlü dillerdir. Slav dilleri isim çekimi (hal kategorisi bulunmayan Bulgarca ve Makedonca dışında) ve fiil çekimi bakımından da, kelime yapımı ve değişimi sistemi gelişmiş dillerdir.

Günümüzde, coğrafi olarak ve kullanıcılarının sayısına bağlı olarak 12 Slav dili ayırt edilmektedir.¹ Slav dillerini, Avrupa ve Asya'da 300 milyona yakın insan konuşuyor. Bunlardan 140 milyon kişi (ana dilinin yanı sıra ikinci dil olarak Rusça'yı kullanan onlarca kişi dışında) Rusça, 40 milyon civarı Ukraynaca, 35 milyonun üzerinde Lehçe, 15 milyon civarı Sırp-Hırvatça, 11 milyon civarı Çekçe, 8 milyon civarı Bulgarca, 7 milyon civarı Belorusça, 5 milyon civarı Slovakça, 2 milyonun üzerinde Slovence, 1650 binin üzerinde Makedonca, Lauzits dillerini (Almanya'nın belirli bölgelerinde, biri yaklaşık 70 bin kişinin konuştuğu, Çekçe'ye yakın, diğeri yaklaşık 30 bin kişinin konuştuğu ve Lehçe'ye yakın) ise toplam 100 bin kişi kullanıyor.²

* Dr. Leyla Hafizoğlu, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

¹ Bu konuda bakınız: *Историческая типология славянских языков*, ed. A. С. Мельничук, Киев, 1986, s.19.

² A.g.e., s. 20.

Slav dilleri yapısal özellikleri bakımından üç gruba ayrılmaktadır: Doğu, Batı ve Güney Slav dilleri. Rusça, Ukraynaca, Belorusça Doğu Slav dilleridir; Lehçe, Çekçe, Slovakça ve Lauzits dilleri Batı Slav dilleri; Bulgarca, Makedonca, Sırp-Hırvatça (Sırpça, Hırvatça, Boşnakça) ve Slovence Güney Slav dilleridir.

Slav dillerinin söz konusu üç gruba ayrılması kaynak dilden gelen yapısal özellikler sonucundadır. İlk Slav (kaynak dil) dilindeki ses gruplarının gelişmesini takip ettiğimizde nedenini açıkça görebiliriz. Örneğin: *tort, tolt, teri, telt* ses gruplarının Doğu Slav dillerinde (Çekçe ve Slovakça dışında) *torot, tolot, teret* şeklinde; Batı Slav dillerinde: *trot, tlot, tret, tlet* şeklinde; Güney Slav (ve Çekçe ile Slovakça'da) dillerinde ise: *trat, tlat, trét, tlét* şeklinde değişmektedir.

Başka önemli bir örnek İlk Slav dilindeki *tj, kt', dj* ses gruplarının Doğu Slav dillerinde *č, ž*; Batı Slav dillerinde *c, dz*; Güney Slav dillerinde ise: Bulgarca'da *št, žd*, Makedonca'da *k', g'*, Sırp-Hırvatça'da *č, d, ž*, Slovence'de *č, j* şeklinde değişmesidir.

Bütün Slav dillerinde en yaygın isim türetme yöntemi ek ile isim türetmedir. Son ek ile türetme, ön ek ile türetmeden daha yaygındır. Bu yöntem Slav dillerine, İlk Slav dili aracılığıyla İlk Hint Avrupa dilinden geçmiştir. Bundan dolayı son ek ile isim türetme yöntemi bütün Hint-Avrupa dillerinde en sık rastlanan isim türetme yoludur.³ Bu çalışmada altı Slav dilinde (Rusça, Lehçe, Çekçe, Bulgarca, Slovakça ve Slovence) isim türeten ortak örnekler üzerinde durulacaktır.

1. Bütün Slav dillerinde ortak bazı ön ekler vardır. Örneğin: Rusça *насека (arı kovanlığı), прадед (büyük dede), правнук (torun çocuşu), сумерки (alacakaranlık), сутки (yirmidört saat), сверхзвезда (süper yıldız), подсистема (alt sistem), подпрограмма (alt program), предмет (şey, nesne, madde), предумро (şafak), антитело (antikör), антиискусство (sanat aleyhtarlığı), контрнаступление (karşı taarruz), супергерой (süper kahraman), ультразвук (ültra ses), метаязык (metadil); Lehçe *padól (vâdi, dere), patyk (değnek, sopa), pradzieje (tarih öncesi), praczłowiek (ilk insan), prawnuk (torun çocuşu), sustaw (içerik), naddprogram (üst program), podprogram (alt program), arcydzieło (şaheser), kontrmutra (karşı hareket); Çekçe *pachut' (tat), paklič***

³ Vakınız: Чикобава, А.С., *Грузинский язык, Языки народов СССР*, М., Наука, 1967, cilt 4, s. 30; Реформартский, А.А., *Введение в языковедение*, М., Просвещение, 1967, s. 264.

(*maymuncuk*), *paluba* (güverte), *prabába* (büyük nine), *pradoba* (ilkçağ topluluğu), *praobraz* (ilk örnek), *souběh* (yarışma, konkur), *soucít* (merhamet), *podtext* (alt metin), *podplukovník* (yarbay), *pşedehra* (prelüd, giriş), *arcidílo* (şaheser), *metajazyk* (metadil); Slovakça *pakl'uč* (*maymuncuk*), *paseka* (arı kovanlığı), *prababa* (büyük nine), *súdruh* (arkadaş), *súhlas* (rıza, mutakabat), *súhra* (birbirini etkileme, işbirliği), *sused* (komşu), *sú'az* (yarışma), *podporučík* (teğmen); Bulgarca *nazyba* (büyük zarar, büyük kayıp), *палуба* (güverte), *прабаба* (büyük nine), *прародина* (ataların yurdu), *сумрак* (alacakaranlık), *свръхчовек* (üst insan), *подгруппа* (alt grup), *поддиректор* (müdür yardımcısı), *предговор* (önsöz), *предистория* (tarih öncesi), *антиизкуство* (sanat aleyhtarlığı), *контрамярка* (karşı tedbir), *ультразвук* (ültra ses); Slovence *palist* (üzeyn), *pakrog* (elips), *pzder* (kırık, parça), *praded* (büyük dede), *pradoba* (büyük nine), *sobrat* (kardeş), *sodrug* (arkadaş), *sosed* (komşu), *podlasica* (okşayış, şefkat), *predigra* (prelüd), *predmet* (eşya, nesne, şey), *metajezik* (metadil).

2. Bütün Slav dillerinde özel isimler eril ve dişil olmaktadırlar.
3. Bütün Slav dillerinde -ник (-nik), -ач (-ač, -ič, -eč), -арь (-ar, -ař), -ак (-ak), -ец (-ec, -c, -aц), -тель (-tel(j)), -ист (ict, -ist(a)) son ekleriyle meslek isimleri ya da hareket belirten isimler türetilmektedir. Örneğin: Rusça *пособник* (ortak, suç ortağı) *садовник* (bahçıvan), *трубач* (borazan), *толкач* (yardımcı), *тrepач* (boş-boğaz), *пахарь* (çiftçi), *бунтарь* (isyancı), *вожак* (önder, baş), *рыбак* (balıkçı), *зpeбeц* (kürekçi), *продавец* (satıcı, tezgahkar), *писатель* (yazar), *житель* (sakin, oturan); Lehçe *robotnik* (işçi), *badacz* (araştırmacı), *łgarz* (yalancı), *śpiewak* (şarkıcı), *czciciel* (seven, tapan); Çekçe *plukovník* (albay), *kolář* (tekerlek ustası), *zpěvák* (şarkıcı), *pasák* (çoban), *plavec* (yüzücü), *kupec* (tüccar), *učitel* (öğretmen), *pisatel* (yazar); Slovakça *lesník* (ormancı), *bojovník* (din adamı), *lekár* (doktor), *spevák* (şarkıcı, türkücü), *strelec* (atıcı, yay), *čítateľ* (okuyucu); Bulgarca: *ученик* (öğrenci), *чиновник* (memur), *ездач* (binici), *ковач* (demirci, nalbant), *млекар* (sütçü), *просяк* (dilenci), *моряк* (denizci), *летец* (pilot), *писател* (yazar), *учител* (öğretmen), *машиинист*, *спортист* (sporcu); Slovence *поточник* (yardımcı), *razbojnik* (haydut, eşkiya), *umetnik* (ressam, sanatçı), *sodnik* (yargıç), *kovač* (demirci), *ovčar* (çoban), *prosjak* (dilenci), *pisec* (yazar), *čítatelj* (okuyucu), *basist* (bas), *tenorist* (tenor).

4. Bu dillerde kişilerin etnisitesini, niteliklerini ya da görüşlerini belirten isimler, meslek isimleri ya da hareket belirten isimlerin soneklerine benzer soneklerle türetilmektedir: -ак (-'ак, ак, -'ак), -ец (-ець, -ес, -с, -ац), -ик (-ник, -нік, -ік, нік), -анин (-'анин, -ан, -анін), -ист (-іст, -иста, -іст, -іста). Örneğin: Rusça *простак* (saf, salak), *сибиряк* (sibiryalı), *хитрец* (kurnaz), *слепец* (kör), *передовик* (öncü), *озорник* (yurtcasak, afacan), *южанин* (güneyli), *египтянин* (Mısırlı); Lehçe *prostak* (saf, salak), *zawistnik* (hasetçi), *warszawianin* (Varşovalı); *realista* (gerçekçi); Çekçe *mudrák* (bilge), *měšt'ák* (şehirli), *lakomec* (açgözlü), *nevolnik* (esir), *seveşan* (kuzeyli), *Pražan* (Praglı), *idealista* (idealist); Slovakça *dobrák* (iyi kalpli), *slpec* (kör), *lakomec* (aç gözlü) *mladík* (genç), *starík* (yaşlı), *ostrovan* (adalı), *materialista* (maddeci, çıkarıcı); Bulgarca *глупак* (ahmak, aptal), *добряк* (iyi kalpli), *подлец* (alçak, hain), *мързеливец* (tembel, uyuşuk), *самотник* (münzevi), *гражданин* (şehirli, vatandaş); Slovence *prostak* (saf, salak), *глуpec* (ahmak), *planinec* (dağcı), *meščan* (şehirli, vatandaş), *bolnik* (hasta), *krajan* (hemşehri).
5. İncelediğimiz dillerde dişil isimler sonekleri vardır: -ка (-ка), -ица (-иця, -іца, -іса, -ісе), bazı durumlarda da -иня (-inja, -уни, -унě) soneklerini alarak eril isimlerden türetilmektedirler. Örneğin: Rusça *артистка* (kadın oyuncu), *крестьянка* (köylü kadın), *мастерица*, *невица* (kadın şarkıcı), *богиня* (tanrıça), *героиня* (kadın kahraman); Lehçe *chłopka* (köylü kadın), *robotnica* (kadın işçi), *samotnica* (yalnız kadın), *dozorczyni* (gözetici kadın, gardiyan), *gospodny* (ev sahibesi, ev hanımı); Çekçe *Němka* (Alman kadın), *družka* (kadın arkadaş), *poručice* (kadın üsteğmen), *úřednice* (kadın yönetici), *ministryně* (kadın bakan); Slovakça *členka* (kör kadın), *učitel'ka* (kadın öğretmen), *účastnica* (kadın katılımcı); Bulgarca *шивачка* (terzi kadın), *учителка* (öğretmen kadın), *приятелка* (kız (kadın) arkadaş), *селянка* (köylü kadın), *невица* (şarkıcı kadın), *старица* (yaşlı kadın), *героиня* (kahraman kadın); Slovence *Slovenka* (Sloven kadın), *bralka* (okuyucu kadın), *tatica* (hırsız kadın), *carica* (çariçe), *bojinja* (tanrıça).
6. Bütün Slav dillerinde dişil hayvan isimleri, dişil isimlerin türetildiği aynı sonekle türetilmektedirler: -ица (-иця, -іца, -іса, -ісе). Karşılaştırın: Rusça: *волчица* (dişi kurt), *львица* (dişi aslan); Lehçe *gołębica* (dişi güvercin), *kocica* (dişi kedi); Çekçe *chrtice* (dişi kuş), *panteşice* (dişi panter); Slovakça *sajačica*, *telica* (inek);

Bulgarca *гълъбица* (*dişi güvercin*), *лъвица* (*dişi aslan*), *вълчица* (*dişi kurt*); Slovence *oslica* (*dişi eşek*), *volčica*.

7. Bütün Slav dillerinde nesne isimlerini alet (araç) isimleri, onları belirleyen nesnelere göre nitelenen isimler, yer isimleri, malzeme (madde) isimleri ve topluluk isimleri olarak beş (5) grupta toplayabiliriz.
8. Slav dillerinde alet (araç) isimleri türeten soneklerden ortak olan -ло (-ла, -ло, -dlo), -ник (-нік, -нік, -nik) ve -ач (-acz, -ač, -ača) sonekleridir. Örneğin: Rusça *шило* (*biz*), *мыло* (*sabun*), *пало* (*saban*), *напильник* (*eğе*); Lehçe *szydło* (*eyer*), *licznik* (*sayaç*); Çekçe *letadlo* (*uçak*), *držadlo* (*sap, kabaza, kol*); Slovakça *šídlo* (*eyer*), *zásobník* (*şarjör*); Bulgarca *гребло* (*tırmık, kürek*), *кормило* (*dümen, direksiyon*), *влекач* (*römorkör*); Slovence *šilo* (*biz*), *cedilo* (*eyer*).
9. Bütün Slav dillerinde onları belirleyen nesnelere göre nitelenen isimler türeten soneklerden ortak olan -ница (ниця, -ніца, -nica, -nice) ve -ник (-нік, -nik) sonekleridir. Örneğin: Rusça *мельница* (*değirmen*), (*ekmek tabağı*), *сахарница* (*şekerlik*), *коровник* (*inek ahırı*); Lehçe *sukiernica* (*şekerlik*), *popielnica* (*küllük*), *kurnik* (*kümes*); Çekçe *květnice* (*çiçeklik*), *zvonice* (*çan kulesi*), *máslenice* (*yaunik*); Slovakça *čistilnica* (*temizlik odası*), *pisarnica* (*yazıhane, çalışma odası*), *jetnišnica* (*hapishane*), *kurnik* (*kümes*); Bulgarca *митница* (*gümrük*), *пепелница* (*küllük*), *житница* (*zahire ambarı*), *книжарница* (*kırtasiye*), *курник* (*kümes*); Slovence *pisarnica* (*yazıhane, çalışma odası*), *kurnik* (*kümes*).
10. Yukarıda sözü edilen isimlere anlam bakımından yakın yer isimleri bütün Slav Dillerinde -ище (-ишча, -иште, -iště, -iščo, -išče) ile onun varyasyonu olan -исько (-isko) soneki ve -ник (-нік, -nik, -ník) soneki aracılığıyla türetilmektedirler. Örneğin: Rusça *городище* (*kadim şehir harabeleri*), *заповедник* (*avlanması yasak ortam ve göl*); Lehçe *kartoflisko* (*patates tarlası*), *s mietnik* (*çöp kabı, çöp küreği*); Çekçe *makoviště* (*haşhaş tarlası*), *ohniště* (*ocak*), *trávník* (*otlak*); Slovakça *kapustnisko* (*lahana bahçesi*), *kukuríčnisko* (*mısır tarlası*), *smetisko* (*çöplük*), *pohrebisko* (*mezarlık*); Bulgarca *пепелище* (*külle örtülmüş yer*), *огнище* (*ocak*), *селище* (*meskun yer*), *дръвник* (*odun yarma kütüğü*); Slovence *mrovljišče* (*karınca yuvası*), *ognišče* (*ocak*).
11. Malzeme, madde isimleri -ина (іна, ына, -ina, una) soneki ve onun varyasyonu olan -иво, -іва, ыва, -ivo) eklerle türetilmektedir.

LEYLA HAFIZOĞLU: SLAV DİLLERİNDE İSİM TÜRETEN EKLER

Örneğin: Rusça *древесина* (ağaç, kereste), *мешко-вина* (çuval bezi), *баранина* (koşun eti), *топливо* (yakıt); Lehçe *dębina* (ağaç, kereste), *baranina* (koşun eti), *paliwo* (yakıt); Çekçe *dşevovina* (ağaç, kereste), *kozina* (keçi derisi), *hnojivo* (gübre); Slovakça *kovovina* (maden), *husacina* (kaz eti); Bulgarça *зеленина* (çiğ yeşil sebze, yeşil ot), *медовина* (bal şerbeti), *вариво* (fasulye, mercimek, bakla v.s. sebzelere verilen genel ad), *гориво* (yakıt); Slovence *hrastovina* (meşe ağacından kereste), *govedina* (sığır eti).

12. Bütün Slav dillerinde topluluk isimleri -ство (-ства, -stvo, -stwo) soneki ile türetilmektedirler. Öğrenciler: Rusça *человечество* (insanlık), *студенчество* (öğrenciler); Lehçe *nauczycielstwo* (öğrenciler), *rozwactwo* (kupa); Çekçe *panstvo*, *plactvo*; Slovakça *obyvatel'stvo* (halk), *potomstvo* (nesil); Bulgarca *учителство* (öğretmenler), *селячество* (köylüler); Slovence *ljudstvo* (insanlık), *bratstvo* (kardeşlik).
13. Bütün Slav dillerinde soyut isimler iki sınıfa ayrılmaktadır: hareket ile durum isimleri ve nitelik isimleri.
14. Hareket (ve bu hareketin sonucunu) ile durum belirten isimler -ние (-ње, -ння, -ње, -nie, -ni, -nje, -ne, -ње), -тие (-тьє, -ття, -цє, -cie, -ті, -tie, -će, -ђе, -tje), -ка, -(ka), -ба (ba), -ота (-ota), -от (-im, -ot), -тва (-tva, -tev), -ство (цтво, -ства, -stwo, -stvo, -ství), -ация, -ация, -ация, -авия, -ация) sonekleriyle türetilmektedirler. Örneğin: Rusça *пение* (şarkı, türkü söyleme), *дѣрганье* (çekip çıkarma, koparma), *бытие* (varlık, mevcudiyet), *нубье* (içme), *чистка* (temizleme, fırçalama, tamir etme), *борьба* (mücadele, savaş, kavga), *зевота* (esneme), *монот* (ayak patırdısı), *жатва* (ekin biçme), *бегство* (kaçma, kaçış, firar), *выход* (çıkma, çıkış); Lehçe *czytanie* (okuma), *robota* (çalışma), *świegot* (çirçir etme), *modlitwa* (dua etmek), *mechanizacja* (makineleştirilme); Çekçe *rvačka* (kavga, dövüş), *hvizdot* (ıslık, ötme, ötüş), *formalizace* (formalize etme, biçimleştirme), *záštita* (savunma); Slovakça *kopnutie* (vuruş, tekme), *skládka* (boşaltma, indirme), *sejba* (ekim), *bitva* (savaş); Bulgarca *гледане* (bakmak), *битие* (varlık, mevcudiyet), *целувка* (öpmek), *молба* (dua, rica etme), *работа* (çalışma), *грохот* (gürültü), *жетва* (ekin biçme), *машинизация* (makineleştirme), *устрем* (hız ve atılma); Slovence *rovedka* (öykü), *obramba* (savunma, korunma), *rabota* (çalışma), *volitva* (seçme), *vodstvo* (yönetme).

15. Nitelik belirten isimler türeten sonekler –ость (-есть, ість, -осць, -асць, -оść, -ост, ест), -ота (-ата, -ота), ина (-изна, -іна, -ына, -іна, -izna, -uzna), -ие (-ье, -я, -е, -і, -је). Örneğin: Rusça *смелость* (cesaret), *свежесть* (dirilik, tazelik), *чернота* (karalılık, siyahlık), *уродство* (sakatlık, çirkinlik), *кривизна* (iğri-lilik, eğrilik), *величие* (büyüklük, azamet); Lehçe *dzikość* (cesaret), *głupota* (aptallık), *starzeństwo* (yaşlılık), *drożyzna* (pahalılık), *wesele* (neşe, şenlik). Çekçe *chytrost* (kurnazlık), *komičnost* (komiklik), *dobrota* (iyilik), *výšina* (yükseklik), *mladí* (gençlik); Slovakça *slabost'* (zayıflık, dermansızlık), *srdečnost'* (samimiyet, açık yüreklilik), *šialenstvo* (delilik), *veselie* (neşe); Bulgarca *сухост* (kuruluk), *свежесть* (tazelik), *доброта* (iyilik), *героїство* (kahramanlık), *топлина* (sıcaklık), *подобие* (benzerlik); Slovence *modrost* (bilgelik), *otožnost* (üzüntü), *bo-gastvo* (zenginlik), *veselje* (neşe).
16. Bütün Slav Dillerinde ortak isim küçültme ekleri –ец, (-ець, -ес, -іец, -с, -ац), -ица, -иця, -іца, іса, -ісе), ка -(ка), -я (-ят, -ат, -е, -єт, -єс, -е, -ет, -о). Örneğin: Rusça *хлебец* (ekmekçik), *водица* (su), *дуга* (küçük çocuk); Lehçe *chłopiec* (küçük oğlan), *dziewica* (küçük kız), *dziewczynka* (küçük kız); Çekçe *house* (kazcık), *vnouče* (toruncuk); Slovakça *domec* (evcik); Bulgarca *братец* (kardeşçik), *рибка* (balıkçık), *орле* (kartalcık), *птиче* (kuşçuk); Slovence *zvonec* (zilcik), *kozica* (keçicik), *bucika* (küçük toplu iğne), *pišče* (civciv).

Tipolojik bir karşılaştırmasının amacı, dillerin yapısal özelliklerini ilkdille (kaynak dille) karşılaştırarak ortaya çıkarmayı amaçlayan tarihsel gelişimleri içinde bir karşılaştırmadan farklı olarak, ait oldukları dil ailesinin yapısı içindeki yerlerini daha iyi görmektir. Pratikte kullanıcılarının kolayca birbirini anlamaya yol açan kaynağı aynı dil olan dillerin birbirine benzerliğine karşın, bunların arasındaki tipolojik farklar oldukça önemlidir. Özellikle fonetik alanında göze çarpan bu farklılıkların en az kelime türetimi ve sentaks alanlarında bulunduğunu söyleyebiliriz. İlk bakışta bu söylediklerim, genel kabul görmüş bir görüşe –dillerin en fazla değişikliğe uğrayan alanı leksik, en az değişikliğe uğrayan ise fonetik alandır görüşüne– ters düşse de, göz önünde bulundurduğum değişikliklerin tipolojik sonuçlarıdır. Bir dilin tek bir fonetik ögesinin değişikliği bütün fonetik sistemin (ya da bu fonetik sisteminin önemli bir altsisteminin) yeniden yapılanmasını gerektirirken, bir kelimenin dilin yapısı içindeki rolünün değişmesi, dilin genel leksik yapısını pek etkilememektedir.

LEYLA HAFIZOĞLU: SLAV DİLLERİNDE İSİM TÜRETEN EKLER

Örneklerden de görüldüğü gibi kelime türetimi alanında Slav dilleri arasında önemli tipolojik benzerlikler vardır.⁴ Bunun nedeni, bir taraftan ilkdilden (kaynak dilden) gelen ve yüzyıllarca korunmuş kelime türetimi yöntemlerinin dayanıklılığı, diğer taraftan ise Slav dillerinin arasındaki kelime alışverişidir.

⁴ Bu konuda bakınız: С.Б. Бернштейн, *Очерк сравнительной грамматики славянских языков*, М., 1961; В.И. Георгиев, *Исследования по сравнительно-историческому языкознанию. Родственные отношения индоевропейских языков*, М., 1981; Ив. Леков, *Кратка сравнително-историческа и типологическа граматика на славянските езици*, БАН, София, 1960. Ayrıca bakınız: *Сербскохорватско-русский словарь*, Сост. Н.И. Толстой, М., ГИС, 1958; *Чешко-русский словарь*, М., ГИС, 1961; *Slovensko-ruski slovar*, Ljubljana, Kotnik, J., Slov., 1968; *Słownik języka polskiego*, Warszawa, Krowicz J., 1952-1953; *Slovník spisovného jazyka českého*, Praha, 1971.